
Krúdy Bécse

Édesapám, szerény anyagi helyzetünk miajt, csak keveset utazhatott. Különösen külföldre. Ausztriába azonban többször is eljuthatott. Így ismerte és igen szerette Bécset. „Bécs volt a városa... Talán maga sem tudta, hogy miért fűzi oly rajongás Bécshez... Örült a bécsi életnek, mint egy regényhős... Örült a fénylő sernek a »Spattenbrei«-nél és a csontos marhahúsnak a »Meissl és Schaden«-nál; István-toronynál, Riedelnél főzik a legjobb kávé, és Sacher-né árulja vendégeinek a legjobb gyümölcsöt.” („A vörös postakocsi”.)

Az első világháború előtt (amikor még könnyebben élt, s egészsége is töretlen volt) megesett, hogy délfelé felült a „Gavallér vonat”-ra egy-egy bécsi színházi estéért, lóversenyért. Kedves regényhőse *Szemere Miklós*, alias *Alvinczy Eduard* szívesen vitte magával ausztriai kiruccanásaihoz. Egy alkalommal selyempénztárcát kapott, némi pénzzel Szemerétől, hogy ezzel próbálja ki szerencsáját Bádenben. Krúdy azonban nem tartozott a szerencsés játékosok közé. Az üres tárcát sokáig őrizte kegyelettel. A lovak világa közös szenvedélyük volt. A bécsi Derby napja volt, amikor a tizenkilencedik századbéli hagyomány szerint — a legjobb május van Bécs városában... — Alvinczy Eduárd a Károly hercegről nevezett bécsi fogadóban az első emeletet az összes vendégszobáival... lefoglalta meghívott vendégei részére...” („Kékszalag hőse.”)

Azután nehéz idők következtek: háború, gazdasági válság, betegségek. *Krúdy többé nem juthatott Bécsbe, csak írásaiban idézhette fel az ott töltött szép, varázslatos, gondtalan időket, mint a „Boldogult úrfikoromban” egyik színterét.*

Nem csoda, hogy nagy-nagy örömmel fogadta 1925-ben, az emigráns *Hatvany Lajos* meghívását.

„Kedves Laci... több, mint valószínű, hogy még ebben a hónapban igénybe veszem az Ön szíves felhatalmazását és akár autón, akár vonaton Lainzbe érkezem... Mindenkit köszöntök, aki Önnek kedves...”

1925. július 14.

Az Ön lekötelezettje és régi jó híve:
Krúdy Gyula.”

Hatvany, Hermesvilla.

„Drága Gyulám!

Köszönet soraiért... Otthon már csak Maga áll a talpán az írók közt. Persze, hogy olvasom a Világot. Nagyon élvezem, eszem, iszom, falom a Maga írásait. Biedermayerbe göngyölt bombák, az ártatlan, sőt mi több hívogató »Tokai aszú«, »Egri bikavér« feliratú palaczkban vitriol, Nagyszerű szabadalmazott forma. No, de minderről ha itt lesz. Drága Gyula autón jövök Salzburgból minden hógután keresztül. Ez nem való zsidónak és rendes gojnak. Majd Milotayért küldök autót. Maga Drágám jöjjön vasúton, vagy úri hajón... Magának látni kell Mindent. Szomorú regények szaladgálnak itt az utcán... Sürgönyét várom,

köd és czukorbárója

Laci.”

„Kedves Lacim, levele birtokomban van, az üzenete szívemben. Amint itt némely dolgaimat elrendeztem, magánál vagyok... Nagyon boldog vagyok irodalmi véleményéért, mert bevallom gyakran gondoltam írás közben azokra is, akik nem a pesti kávéházakban forgatják unatkozva az újságokat. Akik tudnak olvasni a sorok között... Azt hiszem, hogy Bécsből hozok magammal annyi nekem való témát, amely elegendő lesz egy esztendőre...

1925. július 24.

Tisztelő barátja:

Kr. Gyula.”

„Amint itt némely dolgaimat elrendeztem”, anyagi ügyeinkre vonatkozott. Vagyis, mint egész életében, halála napjáig erőt megfeszítve, hihetetlen szorgalommal írt, járta a szerkesztőségeket írásaival, hogy elegendő pénzt hagyasson itthon, amíg ő távol van. Megvárta anyu és az én születésnapomat is. Hála a sorsnak, jó fénykép maradt róla.

(Egyik levele feleségéhez, Zsuzsihoz.)

„Kedves Zsuzsikám... Mióta itt vagyok kétszer voltunk el este. Egyszer a schönbrunni várszínházban, másodszor a coblenti nyaralóhelyen. Napközben autózunk Laxenburgba, vagy Hietzlingbe. Benn Bécsben egyszer voltam én, a Burgot megnézni. Estére otthon. Általában közbámulatot keltek régi hírem után, mai szolidaságommal. Én fekszem le először, és én kelek fel legkorábban. A bárónak sok könyve van és ő maga is egy mulatságos ember... A kastélyról mit mondjak? Erzsébet és Ferenc József laktak benne. Az ő bútorait használom. Odajárok, ahová Ferenc József is gyalog járt. Éppen anynyit dolgozom, mint Pesten, csak ceruzával, mert a bárónak csak egy kalamárisa van. Ő is ír egész nap. Versenyt írunk, mind a bolondok...

Zsuzsikát és Téged szegénykém öllelek, csókollak, csak ne legyen semmi bajotok.

Lainz bei Wien, Hermesvilla.

1925. augusztus 19.

Gyula.”

Akármilyen visszavonultan élt, híre kelt, hogy Hatvanyéknál vendégeskedik. „Die Stunde” kiküldte hozzá egyik munkatársát. Nyilatkozata 1925. aug. 25-én jelent meg, Hatvanyné, Márton Erzsébet festőművész, kitűnő portréjával. (Hatvany Lajos akkori felesége.)

„— Természetesen most is írok útinaplót, amit minden utazásom alkalmával meg szoktam tenni. A mostani, bécsi útinaplóm visszaemlékezésekkel kezdődik, mert Ferenc József halála óta nem voltam Bécsben. Akkor mint

egy pesti lap kiküldött tudósítója néztem meg a temetési menetet, mely a leggrandiózusabb uralkodótemetés volt, ami Európában valaha is történt (1916).

Ma azonban, mint fáradt, kimerült magyar író, üdülést keresek Bécs környékén, azokon a ragyogó helyeken, ahol a régi kastélyok elpusztíthatatlan romantikáját élvezhetem. Laxenburg, ahol kis gyermekkoromban Rudolf trónörökösöt láttam, Schönbrunn, ahol a corneville-i harangokat láttam nagyszerű előadásban. Linz, ahol Erzsébet királynéval egyszer találkoztam a parkban. A bécsi Burg azokkal a Herkules-szobrokkal, amelyek képzeletemben némelykor megelevenedtek és burgzsandár uniformisban a szember lévő vendéglőből vitték a villásreggelit és a korsó sört, állítólag a császár számára. Freudenu, ahol valóságos angol fontokban fogadtuk a csikókat Szemere Miklóssal.

— Ilyen és ehhez hasonló dolgok vannak az én régi bécsi útinaplómban. A mai Bécs teljesen új előttem, ahol másféle német nyelven beszélnek, mint ezelőtt. És annyi magyar van most itt, mint háború előtt akkor volt, amikor Budapesten nem voltak lóversenyek és minden Freudenauban összpontosult.

— Azt hiszem, most azért van itt annyi magyar, mert nincs pénzük, hogy megváltsák a jegyüket Budapestre és így nem tudják Bécsset elhagyni. — A régi emlékeim felidézésére, kimegyek a környékre, bejárom az erdőket, a hegyeket, csak az utcára nem megyek, mert ott minden idegen nekem. Mióta itt vagyok, kétszer voltam az Opera környékén, dacára annak, hogy a régi Bécs e környék nélkül a magyar ember számára elképzelhetetlen volt.

— Még Rotschildot sem láttam!

Krúdy Gyula."

Visszatérve Ferenc József temetésére, Krúdy lapját, a Magyarországot „Bécsi levelek” című írásában tudósította. Néhány cím: Utazás egy habsburgi temetés körül. Régi császárok ravatalánál, Császárok és bankárok, házmesterek és toronymászók egy habsburgi temetésén, Az új királysír stb.

Egyik helyen így ír:
1916. december 3.

„Egy öreg katona temetéséről jövök, akit generálisok és ezredesek vártak Szent István templomában, hogy néki a végtisztességet megadják. Az arannyal díszített, fekete koporsót öreg szolgák behozták vállukon... és egy sárgára gyalult deszkalapra helyezték... Addig azonban annyi minden történt, hogy könyvet lehetne írni azok részére, akik szeretik a ceremóniás, ünnepélyes, kiszámított jelenetet... Háborús temetés volt ez... A mindenható háború: színeivel, hangulataival, komorságaival jelentkezett Szent István templomában... Csukaszürke tábori öltözet helyettesítette a hajdani gyászruhákat... Csukaszürke köpenyegben térdelt helyén az új király is...”

A Hatvanynál tett felejthetetlen látogatás, az ott szerzett élmények ihlették a „Jockey Club” (Rudolf trónörökös és Vecsera Mária szerelme, s halála), a „Kék szalag hőse” (Alvinczy Eduard utolsó Derbyje) és számos, bécsi témájú, főleg Ferenc Józsefről szóló novelláját.

Krúdy Zsuzsa